

ВИСНОВОК

про наукову новизну теоретичне та практичне значення результатів дисертації Левенця Олександра Миколайовича «Розвиток освіти і науки у Волинській області в 1964–1985 роках», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт. Реформування вітчизняної системи освіти і науки в умовах системної трансформації суспільства – одне з пріоритетних завдань держави на сучасному етапі її розвитку. Сьогоднішня українська освіта, на жаль, не відповідає сучасним запитам ані з боку суспільства, ані з боку окремо взятої особистості. Як показала практика останніх десятиліть, ця сфера перебуває потребує особливої уваги з боку держави – узгоджених політичних ініціатив, ефективних управлінських рішень, довгострокових інвестицій. Ефективна державна політика у сфері освіти і науки може стати вирішальним чинником у формуванні суспільства, базованого на знаннях (так званого «суспільства знань»), запорукою успішного економічного розвитку і конкурентноспроможності України.

Не менш важливим на сучасному етапі є вивчення як зарубіжного, так і вітчизняного досвіду трансформаційних процесів в освітній та науковій сферах. Саме під таким кутом зору написана дисертація Олександра Левенця «Розвиток освіти і науки у Волинській області в 1964–1985 роках». Зауважимо, що в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених досліджено чимало питань, що торкаються культурно-освітнього життя в УРСР у 1960–1980-х рр. Проте більшість цих розвідок відображають процеси, які відбувалися в освітній сфері та науці на загальноукраїнському рівні, оминаючи їх регіональну специфіку. Отож, є підстави очікувати узагальненого погляду (з урахуванням позитивного і негативного досвіду) на проблему функціонування системи шкільної освіти, науки в Україні в окреслений період часу на регіональному рівні.

Саме таке завдання поставив перед собою О. Левенець, котрий свої кількарічні студії узагальнив у роботі, присвяченій освіті та науці у Волинській області УРСР у 1964–1985 рр. Зауважимо, що робота має багатоаспектний

характер, торкаючись широкого кола соціально-економічних, суспільно-політичних та культурних питань. Комплексний їх аналіз є важливим дослідницьким завданням.

Дисертація узгоджується з планами науково-дослідних робіт факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки. Дисертація виконана в межах наукової теми «Україна за ранньомодерної та новітньої доби: суспільство, політика, культура» кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

2. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна. Представлені в дисертації положення, концептуальні засади, структура, постановка завдань та їх вирішення, узагальнені висновки є результатом реалізації авторських ідей і самостійно виконаної науково-дослідної роботи. У дослідженні використано, проаналізовано, узагальнено та інтерпретовано результати попередніх досліджень, дотичних до теми. Історіографічний огляд дослідження, зроблений дисертантом, засвідчує, що нагромаджено певний досвід вивчення освіти і науки у Волинській області у 1960–1980-х роках. Основу історіографії складають праці сучасних українських, зарубіжних та діаспорних дослідників. Аналіз історіографії дав змогу зробити висновок, що вивчення історії освіти і науки у Волинській області не було комплексним та всеохоплюючим. Дисертант зробив аргументований висновок, що наявна історіографія лише фрагментарно розкриває проблему, порушену у праці. У жодній з опрацьованих наукових робіт освіта і наука Волинської області у 1964–1985 рр. не розглядалася в усій повноті. Завдяки комплексному аналізу історичних джерел та літератури з обраної наукової теми О. М. Левенцю вдалося всебічно й об'єктивно висвітлити сюжет минулого освіти і науки у Волинській області у 1964–1985 рр. та сформулювати наукові висновки і судження щодо науково-історичної тематики.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані, що підтверджується наступними положеннями:

– наукові результати базуються на архівних матеріалах з шести архівів України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (м. Київ), Центральний державний архів громадських об'єднань України (м. Київ), Галузевий державний архів Служби безпеки України (м. Київ), Державний архів Волинської області (м. Луцьк), Державний архів Львівської області (м. Львів), Архів Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк);

– додатки (у загальній кількості 23) підготовлені на основі верифікації архівних та друкованих джерел суттєво доповнюють зміст дисертації О. М. Левенця;

– достатня кількість наукових публікацій (17), які безпосередньо відповідають темі дисертації, обговорення результатів дослідження на конференціях (міжнародних, всеукраїнських, регіональних).

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи. Основні положення дисертації можуть бути використані науковцями під час підготовки узагальнюючих праць з історії України, історії Волині, підручників, хрестоматій з історії освіти, педагогіки, культури, а також робіт краєзнавчого характеру. Результати та висновки дослідження можуть стати в нагоді вчителям та викладачам при підготовці до уроків, лекцій, семінарських занять з історії України, історії Волині, історії освіти тощо. Окрім того, вміщений в дисертації фактологічний матеріал придатний для використання в екскурсійній та музейній роботі.

5. Використання результатів роботи. Результати дисертації використовуються в навчальному процесі факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки під час викладання нормативних та вибіркових дисциплін («Новітня історія України», «Історія української культури», «Історія Волині», «Історія освіти і науки в Україні» тощо).

6. Оцінка мови та стилю дисертації. Текст дисертації написано державною (українською) мовою. Виклад матеріалу дисертації – чіткий, логічний. Культура наукової мови, якою послуговується дисертант для

викладання результатів дослідження, нових наукових положень і висновків характеризується точністю, смисловою завершеністю, цілісністю і зв'язністю думок. Застосована у роботі наукова термінологія є загальноновизнаною. Стиль викладення результатів досліджень, нових наукових положень, висновків чіткий, зрозумілий і логічний.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації.

Дисертація О. М. Левенця на тему «Розвиток освіти і науки у Волинській області в 1964–1985 роках» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і наукове значення для подальшого вивчення історії України, зокрема Волині, історії освіти і науки, краєзнавства та музейної справи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 380 сторінок. Робота включає 23 додатки. Список використаних джерел містить 734 позиції, з яких 390 – архівні матеріали. За формальними ознаками робота відповідає чинним вимогам, які ставляться до оформлення дисертацій Міністерством освіти і науки України.

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота О. М. Левенця «Розвиток освіти і науки у Волинській області в 1964–1985 роках» відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія». Це забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

9. Зауваження та рекомендації. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження здобувача наукового ступеня, маємо підстави висловити окремі зауваження і побажання:

1) У висновку до п. п. 1.1. «Стан наукового вивчення теми» варто виокремити проблеми (сюжети), які залишилися поза увагою дослідників теми, а отже потребують додаткових досліджень. Це підсилило б наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизну;

2) Характеризуючи джерельну базу дослідження, автор використовує дещо спрощений підхід до типології джерел, поділяючи їх лише на неопубліковані та опубліковані. Серед загалу джерел, на наш погляд, варто

було б виділити законодавчі документи, документи партійних і радянських органів, статистичні джерела;

3) У п. п. 2.2. дисертантом добре проаналізовано кадрове шкіль області, однак, практично відсутня інформація про соціальний склад волинського вчительства. Доцільно було б проілюструвати цю інформацію таблицею чи діаграмою;

4) Констатуючи наявність явища «сексотства» в закладах освіти області, здобувач лише окреслює проблему, яка, очевидно, потребує глибшого дослідження;

5) У висновках до окремих розділів і до роботи в цілому, бракує ширших аналітичних узагальнень щодо динаміки розвитку закладів освіти області у 1960-х – 1980-х рр., чинників, які впливали на освітні процеси в краї у вказаний час та наслідків радянської державної політики у галузі освіти і науки на Волині.

Здобувачем було враховано більшість основних рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та не зменшують її наукової новизни і практичної значимості, тому не впливають на її представлення в спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

10. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Олександра Миколайовича Левенця на тему: «Розвиток освіти і науки у Волинській області в 1964–1985 роках» повністю відповідає вимогам пунктів 9–15 «Порядку проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії» Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 р.

11. Кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. Матеріали, отримані дисертантом у ході виконання досліджень, викладені у 17 наукових працях, з яких 10 статей опубліковано у наукових

фахових виданнях України та одна – у закордонному виданні (журнал «Evropský filozofický a historický diskurz» (м. Прага, Чеська Республіка). Основні положення дисертаційної роботи обговорені на шістьох конференціях різних типів.

12. Результати перевірки роботи на академічний плагіат. У ході перевірки дисертації сертифікованою програмою «Unicheck», запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару № 1 від 25.10.2021 р. За результатами засідання фахового семінару ухвалено рішення – затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Олександра Миколайовича Левенця на тему: «Розвиток освіти і науки у Волинській області в 1964–1985 роках» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

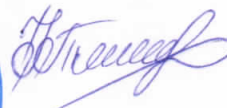
Дисертаційна робота рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Доктор історичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

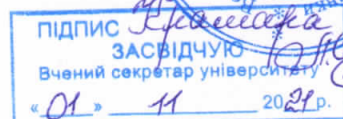

Крамар Ю. В.

Кандидат педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти Волинського
національного університету
імені Лесі Українки

Томашевська І. П.

Томашевська І. П., Томашевська І. П., Соболенко А. С.